

ПРИКАЗ ИЗЛОЖБЕ И КАТАЛОГА:
*РЕКОНСТРУКЦИЈА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ,
СПОМЕНИК КУЛТУРЕ ОД ВЕЛИКОГ ЗНАЧАЈА 2014–2018.*

БОЈАНА ИБРАЈТЕР ГАЗИБАРА

П оводом завршетка радова на обнови Народног музеја у Београду, Завод за заштиту споменика културе града Београда, односно Александра Шевић, дипломирани инжењер архитектуре, и Ксенија Ђирић, дипломирани историчар уметности, које су у име Завода вршиле конзерваторски надзор над радовима, приредиле су изложбу *Реконструкција Народног музеја у Београду – споменик културе од великог значаја 2014–2018*. Изложба је отворена 24. септембра 2019. године, у оквиру манифестације Дани европске баштине, на шеталишту испред Уметничког павиљона „Цвијета Зузорић“.

Зграда Управе фондова, у којој се од 1952. године налази Народни музеј, саграђена је према пројекту архитеката Николе Несторовића и Андре Стевановића, професора Архитектонског факултета у Београду и изузетних сарадника који су престоници подарили и здања попут Београдске задруге или Куће трговца Стаменковића. Изведена је у духу академизма, с монументалном главном фасадом окренутом Тргу Републике, раскошном улазном партијом с удвојеним стубовима и декоративним необарокним кубетом. Фасаде су полихромне са богатом пластиком из неоренесансног репертоара. Ентеријер је једнако декоративно обрађен и репрезентативан. За то су

заслужни познати уметници тог времена: Андреа Доменико, Фрања Валдман и Бора Ковачевић. За потребе Хипотекарне банке, зграда је проширена тридесетих година 20. века, када је добила атријум и крило према Улици Лазе Пачуа. Након адаптације здања за смештање Музеја 1952, прва већа реконструкција изведена је 1964–1966, према нацртима архитеката Александра Дерока, Петра Анагностија и Зорана Петровића. Последња реконструкција завршена је 2018. године, а 28. јуна исте године обновљени објекат је свечано отворен за јавност. Зграда Народнoг музеја представља репрезентативан пример јавних палата у београдској архитектури с краја XIX и почетка XX века, а заузима и истакнуто место у стваралачком опусу ауторског тима Стевановић–Несторовић, те је утврђена за културно добро од великог значаја.

Изложба *Реконструкција Народног музеја у Београду – споменик културе од великог значаја 2014–2018.* конципирана је тако да је на уводна три паноа, фотографијама и двојезичним текстом, приказан историјат зграде – од њеног подизања 1903. године за Управу фондова, прву банкарску установу у Србији, потом велика ре-

конструкција и проширење зграде из 1933. године за потребе Државне хипотекарне банке Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, оштећења настала током бомбардовања у Другом светском рату, те послератна реконструкција и реконструкција и адаптација за потребе усељења Народнoг музеја у зграду.

Остала 24 паноа посвећена су приказу радова на реконструкцији зграде Народнoг музеја, која је трајала од 2014. до 2018. године. Идеја ауторки била је да се кроз приказ историјских и савремених фотографија представе аутентичне вредности објекта, које су током времена биле скривене или силом прилика уништене, било из историјских или политичких разлога. Неки од ових слојева су током најновије реконструкције враћени и прилагођени музејској функцији објекта, јер је то био један од принципа којим су се конзерватори водили – да се прикажу вредности овог репрезентативног здања, а да се њиховом обновом не угрози основна намена објекта. Одличан контраст на паноима постигнут је фотографијама објекта после изведених радова и мањим фотографијама, пре или током радова, различитих секвенци – фасаде, крова, детаља, мале куполе и њене конструкције, али и раскошног ентеријера – улазног хола из Улице Васе Чарапића, степенишног хола, атријума, кафеа, реконструисаног штучко мермера, изложбеног простора, степенишног хола према Тргу Републике, макета лустера, детаља степенишне оградe, гитера... Тим поређењем јасно је истакнут обим радова током реконструкције, али и постигнути резултати на истицању максималне вредности зграде Народнoг музеја. Један од најдрагоценијих изложбених паноа био је онај на којем је своје место нашла једина сачувана фотографија некадашње шалтер сале, раскошног ентеријера у духу тада владајућег сецесијског стила, који је сведочанство не само изузетног уметничког дара архитектонског двојца Никола Несторовић – Андра Стевановић већ свих уметника и занатлија укључених у израду овог изузетног објекта. Дизајн изложбе потписује Лука Прокић, аутор фото-

графија је Снежана Неговановић, дипломирани сниматељ слике, а коришћене су и фотографије из документације Завода за заштиту споменика културе града Београда и документације Музеја града Београда.

Изложбу прати двојезични каталог у којем ауторке Александра Шевић и Ксенија Тирић у више сегмената расветљавају историју и живот саме зграде, као и радове на њеној обнови. Прво поглавље је посвећено оснивању Народног музеја – *Музеума србској*, 10. јануара 1844, указом Јована Стерије Поповића, а чија је улога била научноистраживачка и конзерваторска. Описан је развојни пут Музеја, од осамостаљења преко формирања збирки до постављања темеља савремене музеологије. Споменути су значај и улога првог управника археолога и професора класичне археологије на Великој школи Михаила Валтровића, сеобе збирки у бројне зграде, прве изложбе, страдање експоната, уступање краљевског Новог двора на Теразијама за престонички музеј 1933, оснивање Музеја кнеза Павла и пројекат Миладина Прљевића за музејски комплекс на Ташмајдану, који никада није реализован.

Друго поглавље каталога расветљава историју Зграде Управе фондова од њеног подизања 1903. године, према пројекту архитеката Николе Несторовића и Андре Стевановића, за потребе прве банкарске установе у Србији, затим подробно описује првобитан изглед објекта и данас непостојеће шалтер сале, преко проширења и дограђивања за Државну хипотекарну банку током друге деценије 20. века, којом је зграда добила данашњи изглед, до подробног описа и стилских карактеристика грађевине. Описана је и девастација здања током бомбардовања у Другом светском рату, којом је изгубљен читав низ аутентичних обликовних елемената.

Наредно поглавље се бави Народним музејом у згради на Тргу Републике, у коју је уселин након радова на адаптацији објекта започетих 1951. године, а који због вредности самог објекта нису смели да буду великог обима. Задатак је био да се девет одељења смести у постојећи про-

стор и том приликом је уклоњена шалтер сала, а њени канелирани гвоздени стубови маскирани су и остали су невидљиви до последње реконструкције 2014–2018. године. Шалтери, према Улици Васе Чарапића, претворени су у витрине, уведене су лаке покретне преграде за излагачке потребе, а заклоњени су алегоријски бронзани медаљони Владимира Загородњука и велика фреска Младена Јосића на степеништу, јер су тематиком одударали од функције музеја. Том приликом су шарена стакла на крову нове шалтер сале замењена белим, мат млечним стаклом, а матирана су и сва унутрашња прозорска стакла. Тиме је добијен једноставан и миран амбијент за потребе излагања експоната. Назив Народни музеј исписан је изнад оба улаза бронзаним словима, према нацрту архитекте И. Здравковића, а као улаз за посетиоце одабран је улаз из Васине улице. Карјатиде вајара Ивана Мештровића, оригинално предвиђене за Видовдански храм, добиле су овде своје место. Музеј је у овој згради званично отворен 23. маја 1952. године. Иако је идеја била да Музеј овде буде само привремено смештен, јер је објекат недовољно адекватан за музејске потребе, он је овде наставио свој живот у наредним деценијама. У овом поглављу дат је и осврт на реконструкцију из 1963. године, изведену залагањем тадашњег управника музеја др Лазара Трифуновића, а према пројекту архитеката, професора Архитектонског факултета Универзитета у Београду – Александра Дерока, Петра Анагностија и доцента Зорана Петровића. Најзад у овом сегменту каталога објашњени су разлози за повлачење поставке Музеја 2003. године.

Четврто поглавље каталога детаљно описује ток рестаурације, реконструкције, санације и адаптације Народног музеја у Београду, 2014–2018. Најпре је пажња посвећена рестаурацији фасада, према пројекту архитеката Катарине Лисвац и Марине Павловић, изведеној у периоду 2014–2015 године, и свим изазовима конзерваторске праксе након више од четири деценије од претходне рестаурације, као што су одабир начина санације и рестаурације камена сокле, с обзи-

ром да у време рестаурације фасада није био доступан за експлоатацију рипањски керсантит; анализа фасадних површина од вештачког камена како би се што прецизније поновио састав; израда нових керамичких плочица како би биле враћене на она места где су оригинално постојале, а са којих су претходним реконструкцијама и поправкама зграде уклоњене. Објашњен је и поступак узимања отисака за декоративне елементе са оних сегмената фасаде који су најмање оштећени дејством атмосферилија и зубом времена, као и разлог због којег неки елементи нису враћени, а за које се зна да су некада постојали. Друга фаза реконструкције, санације и адаптације објекта трајала је од 2016. до 2018. године, након израде идејног пројекта архитекте Зорана С. Јовановића, који је понудио измене које могу да унапреде постојећи простор, и пројектног решења компаније „Машинопројект копринг“ д. о. о., с Љиљаном Радловачки као одговорним пројектантом. Обрађени су конзерваторски поступак, доношење одлука, анализа фото-документације, открића током уклањања накнадних слојева, добијање нове организационе шеме, поновно излагање сакри-

вених слика, као и додељивање нове улоге оригиналним сегментима – попут излагања нумизматичке збирке у некадашњим сефовима банке.

Каталог има и изузетно богату фото-документацију Завода за заштиту споменика културе града Београда, Музеја града Београда, Народног музеја и Снежане Неговановић, која илуструје све сегменте каталога, историјске периоде, живот зграде, радове на реконструкцији, као и изглед објекта након обнове.

Дизајн каталога је израдио Душан Шевић, превод на енглески језик „Језикалац“, а лектуру и коректуру потписује „Е-Quill“. Каталог је штампан у 300 примерака. Реализацију изложбе и каталога помогли су Народни музеј у Београду, Музеј града Београда, ЈП „Београдска тврђава“ и фирма „КОТО“ д. о. о.

Бојана Б. Ибрајтер Газибара,
историчар уметности
Завод за заштиту споменика културе
града Београда
bojana.ibrajter-gazibara@beogradskonasledje.rs